

1910



# НАУКОВЫЙ СБОРНИКЪ

издаваемый

ЛИТЕРАТУРНЫМЪ ОБЩЕСТВОМЪ

**ГАЛИЦКО-РУССКОЙ МАТИЦЫ.**

---

ГОДЪ ИЗДАНИЯ ПЕРВЫЙ

1865.

**ВЫПУСКЪ II.**



INSTYTUT  
BADAŃ LITERACKICH PAN  
BIBLIOTEKA  
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72  
Tel. 26-68-63

ВО ЛЬВОВѢ

въ книгопечатнѣ Ставропигійскаго Института 1865 года.

Завѣдатель печати: Ст. Гучковскій.



8040

училища основаль, въ церхвахъ отпавы русскимъ, ромунскимъ и греческимъ языкомъ кончити велѣть и наконецъ чтобы въ училищахъ сими языками ученіе преподавалося. — Достопамятно и то есть, что помянутый князь далъ книгу „Новаго завѣта“ на ромунскій языкъ перевести и туюже на своихъ издержкахъ въ Грушовѣ печатати.\*) Книгу тую посвятилъ князеви епископъ Мараморошскій съ слѣдующею подписью имени и титула: „Нижайшій и смиреннѣйшій слуга Вашего Величества Симеонъ Стефанъ Симоничъ, Архіепископъ и Митрополита Вѣлогородскій (?) и Мараморошскій.“

„Есть еще „Молитвословъ“ на ромунскомъ языкѣ, печатанъ въ 1696 году, который посвященъ былъ Епископу Мараморошскому сею надписью: „Его Высокопреподобію, Богу любимому Господину Теофилу Митрополиту Вѣлогородскому\*\*“) и проч.“

Изъ сихъ доказательствъ явно, что книгопечатня Грушовскаго монастыря подлинно существовала. На запискѣ сей нѣтъ нѣякой подписи имени и здается что есть только копія. Впрочемъ и изъ сего явно, что отисканіемъ печатныхъ плодовъ употребляемой Грушовской типографіи уже и предъ симъ занималися. Съ другой стороны и Андрей Валудянскій въ своей Исторіи церковной (Т. II. §. 13. стр. 206.) упоминаетъ про книгопечатню сію. — Я тоже слышалъ что нѣкій О. Геннадій Дуркотъ, помершій 1839 года въ монастырь Мало-Березницкомъ, имѣлъ „молитвословецъ“ изданія Грушовской печати.

А что касается монастыря „Занева“, то онъ одно и тоже будетъ что монастырь „Угольскій.“ Въ памятописаніяхъ монастыря Горы Чернечей есть о семъ слѣдующая записка: „Обитель Оугооска иначе Занека (sic). — Сѣа обитель когда ся почала знати неможъ, повѣдають ижъ разомъ изъ селомъ создана есть. Село мѣсто по нѣю далю подъ полонинами, майже на мѣлю. земан ѿстоитъ, и нынѣ никто не свентъ сѣа, но точю монастырскимъ называетъ сѣа, и есть, Црковъ деревяна на крапѣй Горѣ той дерѣко доброе, покрыта пакъ и обновленѣа жадаеть, Престолъ дерѣкѣный, на немъ шербскы ѣ. Гробница изъ дерѣва точена.“ —

\*) Розумѣется буквами кирилловскими, ибо предъ симъ книги богослужебныи Ромуновъ печаталися все кириллицею. — Доп.

\*\*) Впрочемъ Вѣлогородъ сей будетъ „Alba-Julia“, или по малярски: „Károly-fehér-vár“ въ Семиградѣ.



И такъ далѣе поминаются всѣ вещи церкви и монастыря. А на конецъ заключается записка словами: „Листокъ жадныхъ не есть, есть однако ѡксладца Гатара Манастирскихъ (т. е. чиновственное осмотръіе земель), и Слава Гкардіа.“

Мукачевъ, 18. Лютого 1865.

*А. Ірландій.*

## Антоній Мальчевскій и Русь.

Apparent rari nantes in gurgite vasto.  
*Virgilius.*

Кому изъ насъ неизвѣстна польская поэма: *Maria. Powieść ukraińska przez Antoniego Malczewskiego*. Сочинитель ея, происхожденіемъ Полякъ, сынъ полковника войска польскаго потомъ російскаго, родился около 1792 года на Волыни, посѣщалъ Кремянецкое вышее училище и былъ любленъ основателемъ тогоже Ѡадеемъ Чацкимъ. Оставивъ школу вступилъ Мальчевскій въ 1811 г. въ войсковую службу и находясь во время кампаніи 1812 г. въ гарнизонъ Модлина, съ измѣнившимися обстоятельствами, достался въ свиту Императора Александра, но словивши 1816 г. ногу при-  
нужденъ былъ выступити изъ войска.

А. Мальчевскій посѣтивъ теперь на своихъ путешествіяхъ по Европѣ Швейцарію, Италію и Францію, послѣ 1821 года, возвратился снова на Волынь, гдѣ въ Владимірскомъ повѣтѣ взялъ былъ въ наемное посѣданіе одно селце, пока веденъ любовными приключеніями не переселился отсюда въ Варшаву, гдѣ въ крайней нуждѣ, въ два мѣсяцы послѣ изданія пелатію своего сочиненія „Марія“, скончался 2 Мая 1826 года. Такимъ образомъ А. Мальчевскій родившись и живши въ южной Руси былъ ознакомленъ доста-точно съ политическимъ и соціальнымъ состояніемъ ея, и прожи-

вая во временахъ великой европейской борьбы веденной такъ частною якъ народною личностью о свои природныя права, могъ своимъ образованнымъ умомъ раздумывати о несчастной судьбѣ народа русскаго угнетаемаго его ополщенною шляхтою. Чувствительное сердце Мальчевскаго избрало себѣ даже предметомъ выше упомянутого поэтическаго труда событіе, совершившееся на Руси, т. е. жалкую судьбу постигшую Гертруду изъ Коморовскихъ Потоцкую, первую жену Счастлива Потоцкаго, которую гордый аристократъ отецъ его Францискъ Салезій, Кіевскій воевода, повелѣлъ лишить жизни.

А. Мальчевскій, представляя въ лицѣ воеводы гордаго и честолюбиваго польскаго вельможу, недопускающаго на бракъ сына своего Вячеслава съ дочерью мечника Марією, хотя шляхтянкою, но по разумнію воеводы не въ уровень сыну магната, не забылъ также на пониженную личность народа русскаго, которую онъ представляетъ въ образъ юноши-служки (młodego pacholęcia) собользнующаго несчастному Вячеславу.\*)

Высказанія чувства свои о несчастномъ состояніи Руси, подъ владычествемъ Польши, называетъ А. Мальчевскій (стихъ 662) думками о Козаку, въ которомъ хорошо понялъ онъ значеніе его, а зародышъ настоящаго отроченія южной Руси. А. Мальчевскій думалъ, что совершившееся въ нашихъ временахъ народное отроченіе Руси не сбудется мирно, но послѣдуетъ какой то смертоносной катастрофѣ (стихъ 673). Вотъ что тотъ польскій поэтъ, рожденъ на Русѣ, единственный между всеми поэтами своего рода, спросилъ юношу-служку:

„Moje młode pachole, gdziez to ty wędrujesz?  
Czy z ziemi Świętej wracasz, że tak utyskujesz?

кажется вѣдати Руси о себѣ!

„Oh! nie — ja wszystkim obcy wśród mojej ojezyzny —  
I śmierć mi zostawiła czarne w piersiach blizny —  
I świata jadem gorzkie, zatrute kołaczce —  
To mnie ciężko na sercu, i ja sobie płaczę.

\*) Слово польское pachole означать собственно служку-посолка, посланчика, Sendknaben.

A kiedy się rozśmieję — to jak za pokutę:  
 A kiedy będę spiewał — to na smutną nutę;  
 Bo w mojej zwiędłej twarzy zamieszkała bladość,  
 Bo w mej zdziczałej duszy wypleniono radość,  
*Bo wpływ mego anioła grób w blasku zobaczy.*  
 „To czegoż chcesz pachole?” — „Uciec od rozpaczny“.

## II.

Stało młode pachole, pod płotem zostało,  
 Na smutek co się skarży uważają mało,  
 A ten co z niem rozmawiał na wrotach oparty, —  
 Wyszczérzał w inną stronę wzrok cały otwarty —  
 Skąd w różnofarbnych strojach, huczne czyniąc wrzaski  
 Niespodzianym orszakiem, zbliżały się maski.

Содержаніе сей образной рѣчи молодого служки есть для каждаго Русина понятно, ибо она представляетъ въ главныхъ чертахъ личность русскую угнетеную преобладнувшей ея польскою аристократическою стихією, вдершеюся въ русскую землю и насильно покушавшеюся втиснути въ русскую душу все свойства и признаки польской личности, т. е. свое въропсповѣданіе, языкъ, обычаи и политическое устройство.

Русская личность порабощеная Польщею представлена авторомъ „Маріи“ весьма удачно хотя замаскирована въ образъ молодого служки, осироченного, лишенного отцовскаго наслѣдія, выставленнаго на все удары несчастной судьбы невольника, горемыки, такъ что даже плачь и пѣсня его раздается въ одномъ и томъ же печальномъ звуцѣ, а лице облеклось блѣдностью страдальца, въ котораго сболъмой душѣ нѣтъ малѣйшей радости ни надежды, лишь только осталось одно отчаяніе, готово притушить послѣднюю искру своей рабской жизни, ища въ томъ отрады и якого нибудь выхода изъ своего несноснаго положенія. Для такового рода несчастнаго нѣтъ иного друга, только подобный ему, тоже гоненный судьбою. По той причинѣ А. Мальчевскій, управляясь психологическимъ и искусственнымъ помысломъ, сводитъ по жалкой кончинѣ Маріи отчаевающагося Вячеслава съ превосходнымъ олицетвореніемъ страдающей Руси въ видѣ молодого служки, съ котораго появленіемъ (стихъ 1303)



W szarej chwastów zarośli lekki ruch się zdaje —  
 Rozsuwają się liście i czapka wystaje —  
 I głowa się podnosi — i stanęło ciało,  
 Co tam w cichém czekaniu ukryte siedziało,  
 Młodego pacholęcia, co na świat płakało. —  
 I wzrokiem rozczulonym patrzy się w rycerza,  
 Co jego zwiędłą młodość podziwieniem zmierza:  
 Czy strachu czy uroku, schowane tam siłą?  
 Nie wiem — wyszło z gęstwiny, i tak przemówiło:  
 „Niech rycérz drżącym sercem nie pragnie tak wody,  
 „Bo w niej zgasnął dopiero blask ziemskiej urody:  
 „To te obrzydłe maski, w swej zdradnej zabawie,  
 „Śliczne łono tej pani zatopily w stawie:  
     A kto raz ludzi porzuci,  
     Nigdy już do nich nie wróci.

. . . . .  
 I podniosłszy na palcach swoją małą postać,  
 Żeby się rycerzowi do ucha mógł dostać,  
 Szeptał, szeptał swą powieść — a w twarzy rycerza,  
 Czarna, czarniejsza chmura, coraz się rozszerza;  
 I znów nagle rozpaczą zaciemnione lica  
 Zapął gniewu i wzdardy jak piorun oświeca:  
 Aż w nim powstała wreszcie ta ponurość dzika,  
 Co patrzy w jeden przedmiot — w trumnę przeciwnika,  
 Kruszy najświętsze węzły w ogniu swego piekła,  
 Gdy i w najbliższém sercu trucizny dociekła!  
 Aż w nim powstała wreszcie ta chciwość szalona  
 Krwi — krzyku — dzwonów — płomień popsutego łona,  
 Co domowej niezgody rozpala pochodnię,  
*I w własném swoim gnieździe — zbrodnią karze zbrodnię!*

Вячеславъ оставивши теперь свою бездушную Марию, которой  
 (стихъ 1407)

Z swym małym przyjacielem czyli nowym wrogiem,  
 Umarłe ciało nazad wnieśli do komnaty;

. . . . .  
 Wyszedł — i zaraz z twarzy wszelkie znikły bole;  
 Skoczył na koń — a za nim usiadło pachole.  
 Lecz któż był ten mały człowiek z okiem zapłakaném?  
 Czy duchem jego losu? Aniołem? Szatanem?



Czy szczerze drażni męki, lub smutek z nim dzieli?

Nie wiem — objął rycerza i w cwał poleciełi.

Русскому читателю уже не тяжело розгадати, что молодой служка, съ которымъ Вячеславъ ухалъ, никто иной якъ только русскій выходець, оставляющій свое отечество, гдѣ для него нѣтъ больше раздоля, который подружившись съ несчастнымъ Вячеславомъ, отправляется съ нимъ въ Запорожіе, искати отрады и помощи т. е. чтобы отомстити своимъ личнымъ врагамъ и порабощенного русского отечества, или якъ А. Мальчевскій выражается w własnym swoim gnieździe — zbrodnią karać zbrodnię. Автору Маріи было извѣстно, что не только Русь, но и польская шляхта, недвольная своимъ положеніемъ, убѣгала на Запорожіе и вступала въ воинственное козацкое товарищество, ненавидящее аристократическую Польшу. По той то причинѣ Мальчевскій даетъ своему Вячеславу, лишенному любезной Маріи, увестись подшептамъ молодого служки, которому нестерпимо стало невольничати въ службѣ своего горделивого яццого пана,\*<sup>\*)</sup> якъ Вячеславу, насильно лишенному своей любимой Маріи, было невыносимо подчинитись воли своего аристократического отца, воеводы.

Быти можетъ, скажетъ нѣкто, что лице молодого служки, въ повѣсти Маріи, есть ни чѣмъ инымъ якъ только поэтическимъ олицетвореніемъ отчаянія, которому Вячеславъ потерявъ свою Марію предается. На то отвѣчаемъ, что подобное толкованіе значенія молодого служки было бы аллегорическимъ толкованіемъ живаго лица, состоящего изъ души и тѣла такъ мастерски очер-

\*) Сравни стихъ 370

*Poddany — lecz swobodę z ojca powziął łona.  
I gdy dumnie pojrząwszy do pana iść żąda,  
Śród wiodącej go zgrai jak władca wygląda: —  
Zwinne jego obroty, kroki jego letsze,  
Bo swoje członki wędził na stepowym wietrze,  
A barania mu czapka za każdym ruszeniem  
Miga gdyby choągiew czerwonym płomieniem —  
Pomiędzy chwast, zarośle — gdzie lipy z okopu  
Są cieniem i trwogą poziomemu chłopu. —*

Не одно-ли то лице съ молодымъ служкою, который касательно своей выше приведенной рвчи долженъ быти не весьма молодъ, ибо онъ кушалъ уже świata gorzkie, zatrute kołaczce и отчаявается.





## О ПАННОНСКИХЪ РУГАХЪ ИЛИ ПСЕВДОРУССАХЪ.

Въ разсужденіи нашемъ: Было-ли два Галичи, княжескіи города и пр. напечатанномъ въ семь Науковомъ Сборницъ стр. 25, лишили мы вопросъ о скандинавско-германскомъ племени Руговъ не ршенымъ; но теперь на мѣсть томъ, о сколько намъ занятія нашего званія дозволили и въ томъ предметъ доступныи и скудные источники сдѣлали возможнымъ, подаемъ почтеннымъ читателямъ, короткій перечень данныхъ свидѣтельствующихъ о Ругахъ, откуда тѣже вышли, гдѣ проживали, якъ догломия ихъ упоминается въ исторіи, и въ якомъ наконецъ отношеніи они стоятъ къ нашимъ Варяго-Руссамъ.

Предметъ нашей статьи будетъ сначала казаться многимъ маловажнѣн, сухій, чуждъ для русской исторіи, и больше интересенъ для Германіи, нежели для Словенского міра. Сообразивши однако тое, что предметъ сей не есть до сихъ поръ достаточно изслѣдованнымъ, что словенскіи историки І. Шафарикъ и І. Делевель толкуютъ о Ругахъ только вообще, что на противъ тому госп. А. Бѣльскій, не поступая критически съ матеріяломъ по своему виду лишь сюда относящемся, сочинилъ изъ него цѣлую исторію Галицко-русского королевства въ Словацкой землѣ, видимъ крайнюю потребу подробнаго изслѣдованія сего вопроса, такъ тѣсно связаннаго съ начальною исторіею Австріи, Мадарского королевства, и съ соплеменной намъ Закарпатской Руси.

Первое достовѣрное упоминаніе о сѣверно-нѣмецкомъ племени Руговъ читаемъ въ описаніи Германіи Тацитомъ (100. г.), который мѣститъ ихъ на восточномъ рубежѣ Германіи: *protinus deinde (post Gothones et Lygios) ab Oceano Rugii et Lemovii.* Germ. с. 43. Балтійское побережје, между устьемъ рѣки Одры и Вислы, было мѣстопробываніемъ Руговъ, куда тако же кладеть Птоломей (въ второй половинѣ II вѣка) своихъ Рутикловъ (*Geogr. I. II. с. 11. Ρουτίκλειοι*) съ урочищемъ *Ρούριον, Rbugium* около устья Одры.

INSTYTUT  
BADAŃ LITERACKICH PAN  
BIBLIOTEKA

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72

Tel. 26-68-63



<http://rcin.org.pl>





F  
8040